

ECONOMIE

INSTAPCURSUS 3de graad

Beste leerling,

Hierbij een eerste kennismaking met het vak economie.

Het is de bedoeling dat je tijdens de vakantie deze bundel invult en de eerste schooldag afgeeft aan de leraar economie (of de klastitularis).

Vanaf de voorlaatste week van augustus kan een afspraak worden gemaakt met de leraar economie Dhr. L.Vloemans (luc.vloemans@heilig-graf.be) om eventueel bijkomende uitleg te vragen.

De eerste woensdag van september om 12 uur, wordt de verbeterde bundel in het OLC, samen met de leraar economie doorgenomen en kan er uitleg gevraagd worden over de leerstof.

Op de voorlaatste woensdag van september wordt er mogelijk een overhoring gemaakt over de leerstof van deze instapcursus.

(Dhr. L.Vloemans bekijkt of dit nodig is nadat hij de ingevulde bundel bekeken en overlopen heeft.)

VOORSTELLING TUINBOUWBEDRIJF (SLA) BVBA TER VELDEN

Ik ben Tom Ter Velden. Samen met mijn broer Aat heb ik enkele jaren geleden het bedrijf van mijn ouders overgenomen. We hebben er intussen ook de bvba Ter Velden van gemaakt. Ik ben 44 jaar, gelukkig getrouwd met Fleur Cool en fiere papa van twee tienerdochters. Aat is getrouwd met Jade. Zij hebben geen kinderen. Hun leven bestaat uit werken en nog eens werken. Aat en ik hebben deze keuze uit passie gemaakt. De geur en de kleur zijn twee elementen waarvoor we smelten ... Na een grondige kostenberekening en het opstellen van een ondernemingsplan willen we natuurlijk ook graag een mooi winstpercentage verwezenlijkt zien.

In deze cursus komen jullie heel wat over ons bedrijf te weten. Hopelijk kunnen we jullie helpen bij het begrijpen van de basis van economie.

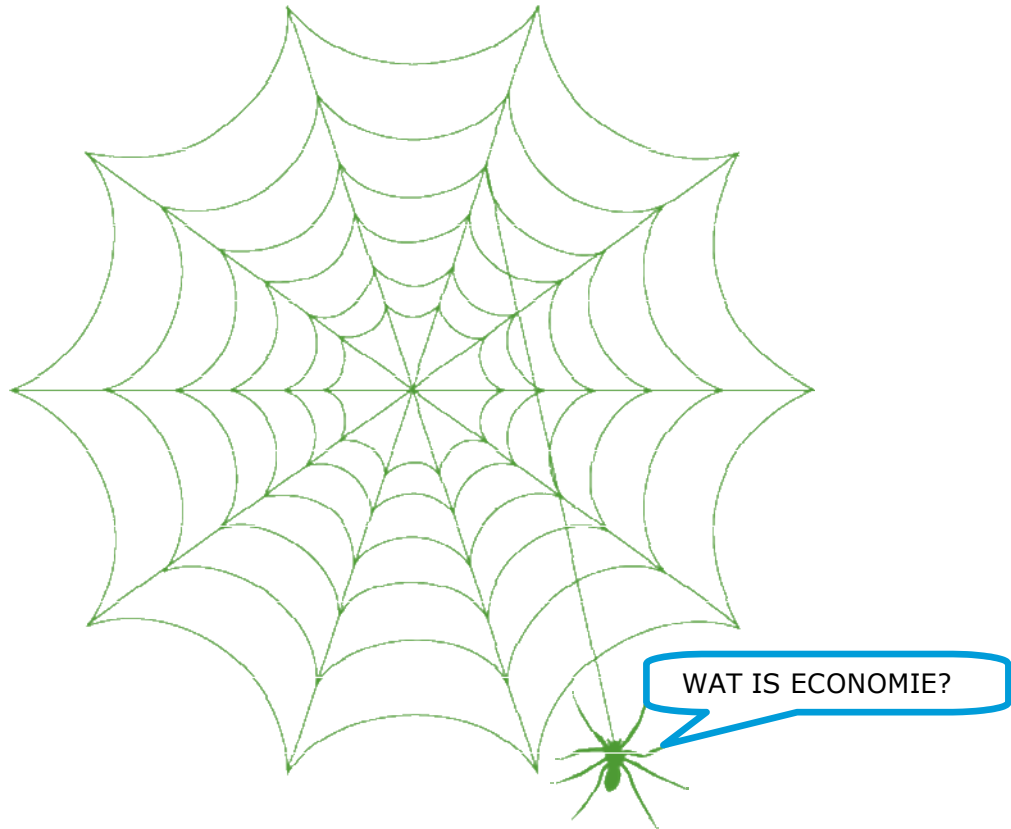

INLEIDING: WAT IS ECONOMIE?

1 Noteer in de woordspinn enkele begrippen die je met het woord economie associeert.

2 Zoek definities van economie op het internet.

- Welk synoniem vind je op het internet?
-

- Noteer na het lezen van de verschillende definities zelf een definitie voor het woord economie, zodat je het zelf begrijpt. (Gebruik zeker de woorden behoefte en schaarste!)
-
-
-

Zoals je misschien al op het internet hebt gelezen, is het niet gemakkelijk om het woord **economie** met één definitie te omschrijven. Economie is een heel ruim woord dat moeilijk in een paar zinnen weer te geven is. Deze cursus biedt je een kleine greep uit het economische leven als voorbereiding op het vierde jaar ASO.

THEMA 1

DE KERN VAN HET ONDERNEMEN

1 WELKE ACTIVITEITEN VINDEN IN EEN ONDERNEMING PLAATS?

Aat en ik telen sla. Die sla groeit niet zomaar en belandt ook niet zomaar op je broodje, als je een smos koopt. Daarvoor zijn verschillende stappen (ondernemingen) en productiefactoren nodig. Eerst en vooral is er een leverancier van plantjes, 'Plant-je'. Die levert de slaplanten aan ons. We betalen € 500,00 voor 20 000 plantjes. We planten die plantjes en na enkele weken zijn die volgroeid. De kropsla wordt op de veiling verkocht. In onze vrachtwagen kunnen 6 912 kropsla worden geladen. Op de verkoopdag wordt de sla voor € 0,20 per krop verkocht. De groothandel die de sla op de veiling heeft aangekocht, betaalt dezelfde prijs. (De veiling fungeert als tussenpersoon.) Hij verkoopt die sla aan winkels en horecazaken voor € 0,40 per krop, waarna ze bij de consument belanden. Die betaalt in de groentewinkel € 1,00 voor een kropsla.

Elke tussenstap kost geld. De ondernemingen zullen de kropsla dan ook niet verkopen voor dezelfde prijs als de kostprijs. Ze zullen altijd een bedrag toevoegen voor de terugbetaling van hun kosten en hopelijk ook voor winst.

1 Het productieproces wordt hieronder voorgesteld in een tabel waarin bovenaan de plantjesleverancier staat en onderaan de consument. Dat wordt de **bedrijfskolom** genoemd. Daarnaast vind je er het bedrag van de aankopen voor het product en de prijs die ze voor een kropsla hebben ontvangen.

Vul de ontbrekende gegevens in aan de hand van de tekst hierboven. (Let op: vergeet de bedragen niet aan het aantal stuks aan te passen!)

	AANKOOP	VERKOOP	TOEGEVOEGDE WAARDE
'Plant-je' → plantjesleverancier	0,00		
'Tom & Aat' → tuinbouwbedrijf		0,20	0,175
De veiling → groothandel		0,40	
Horecazaken of supermarkten (winkels)		1,00	
Consument	1,00		
TOTAAL			

2 Wie voegt geen waarde meer toe? Waarom niet?

---

3 Hoeveel bedraagt het totaal van de toegevoegde waarde? _____

Waar vind je dat bedrag nog terug? _____

Wat betekent dat dus? _____

4 Tom & Aat gebruiken verschillende productiefactoren. Ze kopen de slaplanten van Plant-je. Maar vóór een kropsla groeit, moet nog van alles gebeuren ...

_____ De slaplanten worden met een tractor en plantmachine geplant.

_____ Tom & Aat hebben twee personeelsleden in dienst.

_____ Tijdens de winter wordt de sla geplant in een serre van 76 are.

_____ Die serre wordt met gasbranders verwarmd en is voorzien van beregeningsbuizen om de planten te gieten, als ze te droog staan.

_____ In de lente, herfst en zomer wordt de sla buiten geplant. Het weer speelt daarbij een belangrijke rol (storm, regen, hagel, zon ...).

_____ Een andere factor, waaraan Tom & Aat niet veel kunnen veranderen, is de kwaliteit van de grond. Daarvoor worden vaak bodemstalen genomen.

_____ Tijdens het groeiproces moet onkruid worden gehakt, voedingsstoffen worden gegeven ...

_____ De sla wordt afgesneden en in verpakkingsmateriaal geplaatst.

_____ Daarna wordt ze naar de veiling gebracht met een vrachtwagen.

Je ziet dat er nog heel wat productiefactoren aan te pas komen, vóór we van een kropsla kunnen spreken. De productiefactoren worden in drie groepen onderverdeeld:

- arbeid (A),
- kapitaal (K),
- natuur (N).

Plaats voor elk gegeven onder 4 de letter van de overeenstemmende productiefactor.

5 De bedrijfsactiviteit van Tom & Aat bestaat uit het telen van sla. Dat product valt onder de term goederen. Er zijn ook bedrijven die geen goederen verkopen, maar diensten verlenen: ze produceren geen materiële middelen. Geef drie mogelijke voorbeelden.

---

6 Enkele begrippen: combineer elke definitie met het juiste begrip.

- 1 Bedrijfskolom   A De middelen die nodig zijn om een product te vervaardigen
- 2 Toegevoegde waarde   B Het geheel van ondernemingen dat een product achtereenvolgens doorloopt op weg naar de eindgebruiker
- 3 Productiefactoren   C Opbrengsten - kosten = ...
De omzet verminderd met de zelf gemaakte kosten voor aankopen = ...
- 4 Kapitaal   D Geld dat in goederen kan worden vastgelegd (kapitaalgoederen)
- 5 Winst   E Het verschil tussen de voortgebrachte en verkochte producten en die van de aangekochte grondstoffen, goederen en diensten (kosten)

1	2	3	4	5

7 Lees de tekst en schrap wat niet past.

Een eindproduct is meer / minder waard dan de grondstoffen die erin zijn verwerkt. De opbrengsten verminderd met de aankopen is de winst / toegevoegde waarde. De som daarvan van alle bedrijven in een land in één jaar tijd noemt men het bbp = bruto binnenlands product / beraamde binnenlandse prijs. Hoe groter het bbp, hoe groter / kleiner de welvaart in een land.

Evolutiebbpin miljoenenkettingeuro's (= bij constante prijzen) van België

2010 III	2010 II	2010 I	2009 IV	2009 III	2009 II	2009 I	2008 IV	2008 III
85 472	84 595	84 531	84 163	83 298	83 178	83 178	84 603	86 464

Bron: Nationale Bank van België, *Evolutie bbp in miljoenen kettingeuro's van België*, 2010

www.nbb.be/belgostat/PublicatieSelectieLinker?LinkID=656000098%7C910000082&Lang=N

Wat kunnen we besluiten voor de periode van 2008 (derde kwartaal) tot en met 2010 (derde kwartaal) voor ons land?

OEFENINGEN

1 Aanmaak van een Ikeakast

- Eerste fase: grondstoffen ter waarde van € 75 worden aangekocht
- Tweede fase: die grondstoffen worden door het bedrijf omgezet in een half afgewerkt product door middel van mensen en machines. Daarna worden ze voor € 170 aan een ander bedrijf (bv. Winkelketen) doorverkocht.
- Derde fase: dat ander bedrijf werkt de kast verder af
- Vierde fase: de afgewerkte kast wordt in de winkel voor € 220 verkocht

Welke toegevoegde waarde is juist?

- € 145
- € 220
- € 390
- € 465

2 Waaruit bestaan de productiefactoren bij een frituur?

---

3 Hieronder vind je zes logo's. Verkopen die bedrijven goederen of diensten?

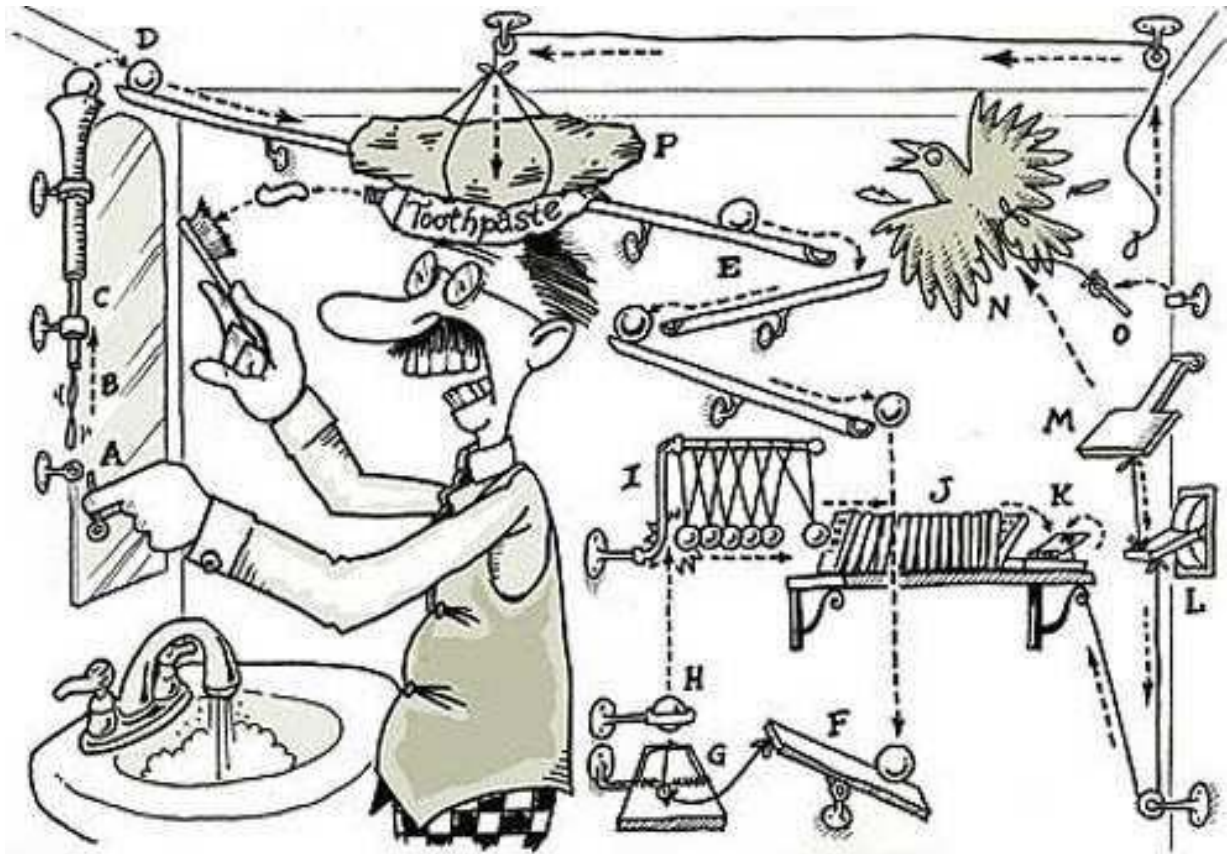
4 Bij het merendeel van de geproduceerde goederen komen machines meer en meer op de voorgrond. Die trend van automatiseren leidt tot een verhoogde graad van werkloosheid. Verklaar.

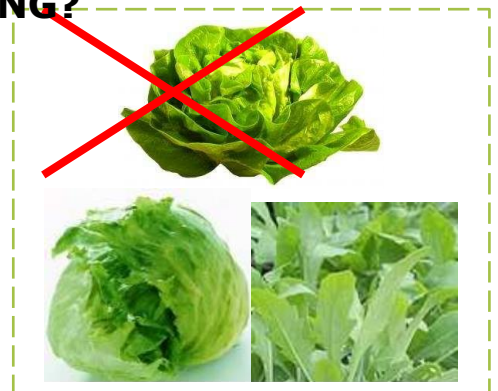

2 WAT PRODUCEERT EEN ONDERNEMING?

Wij zullen de soort sla produceren waarnaar vraag is. Door het succes van de rucolasla en ijsbergsla hebben Aat en ik onze productiehoeveelheid van de gewone kropsla verminderd en zullen we nu meer rucola- en ijsbergsla produceren. We laten ons aanbod van sla dus afhangen van de vraag (behoefte) van de consument.

1 Het is mooi weer en je wilt een barbecue voor enkele vrienden organiseren. Je ouders zijn akkoord, maar je moet wel zelf voor alles zorgen. Je ouders hebben je een budget gegeven, zodat je zelf verantwoordelijk bent voor de uitgaven. Tijdens de inkopen merk je dat een ijsbergsla in de Colruyt € 3,50 kost.

Zou je die sla kopen? Waarom (niet)? (Als je niet weet wat de prijs van een kropsla in de winkel is, vraag dat dan even aan je ouders of let erop als je nog eens naar de winkel gaat.)

- Je wilt de sla kopen, dus jij bent de vrager / aanbieder. (Schrap wat niet past.)
- De vraag is dus afhankelijk van de prijs / het weer. (Schrap wat niet past.)
- Als consument wil je een lage / hoge prijs. (Schrap wat niet past.)

2 Tom & Aat hebben gemerkt dat door het mooie weer de vraag naar sla is gestegen en dat daardoor ook de prijs is gestegen. Hun sla staat klaar om te worden afgesneden. De zon heeft voor extra vitamines gezorgd en Tom & Aat willen dus zo snel mogelijk hun sla naar de veiling brengen, zodat ze nog kunnen meegenieten van de stijgende prijs.

- Tom & Aat willen de sla verkopen, dus ze zijn vragers / aanbieders. (Schrap wat niet past.)
- De vraag is dus afhankelijk van de prijs / de inkomens van mensen. (Schrap wat niet past.)
- Als producent willen ze een lage / hoge prijs. (Schrap wat niet past.)

3 De onderstaande tabel geeft een beeld van de vraag en het aanbod van sla op de Mechelse veiling tijdens de zwoele zomerdagen.

Prijs van een kropsla (€)	Gevraagde hoeveelheid	Aangeboden hoeveelheid
2,00	800	2 800
1,75	900	2 400
1,50	1 000	2 000
1,25	1 100	1 600
1,00	1 200	1 200
0,75	1 300	800
0,50	1 400	400

Voor welke prijs zal de kropsla worden verhandeld? ____

Dat noemt men de marktprijs. De marktprijs ontstaat bij het evenwichtspunt (vraag = aanbod).

Hoeveel kroppen sla worden er dan verhandeld? _____

4 Mark Kramers is een groente- en fruithandelaar.

Hij heeft via de Mechelse veiling de kropsla van Tom & Aat gekocht. Hij wil die sla vandaag op de markt verkopen voor € 1,50. Mark staat in de regen op de Dendermondse markt en heeft heel weinig klanten. Wat kan hij doen om de verkoop te doen stijgen? Geef drie mogelijkheden.

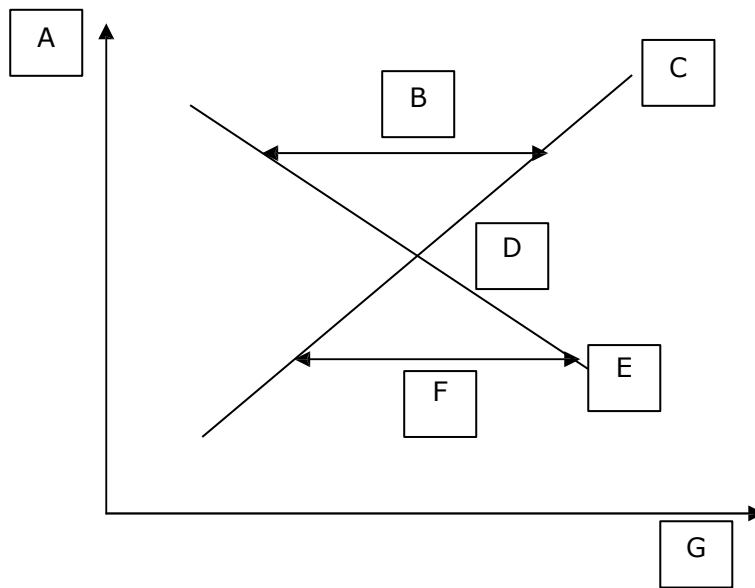
---

5 Zal de marktprijs van ijsbergsla stijgen of dalen in deze situaties?

- De kropsla is goedkoper geworden. _____
- Er komt een nieuwe producent van ijsbergsla naar de Mechelse veiling. _____
- Het tv-programma van Sonja Kimpen, 'Je bent wat je eet', heeft aan de kijkers bewezen dat sla goed is voor de gezondheid. _____

6 Hieronder vind je een grafiek met letters. Plaats het juiste begrip bij elke letter.

A		E	
B	$A > V =$	F	$V > A =$
C		G	
D			

Vragers = _____ Aanbieders = _____

OEFENINGEN

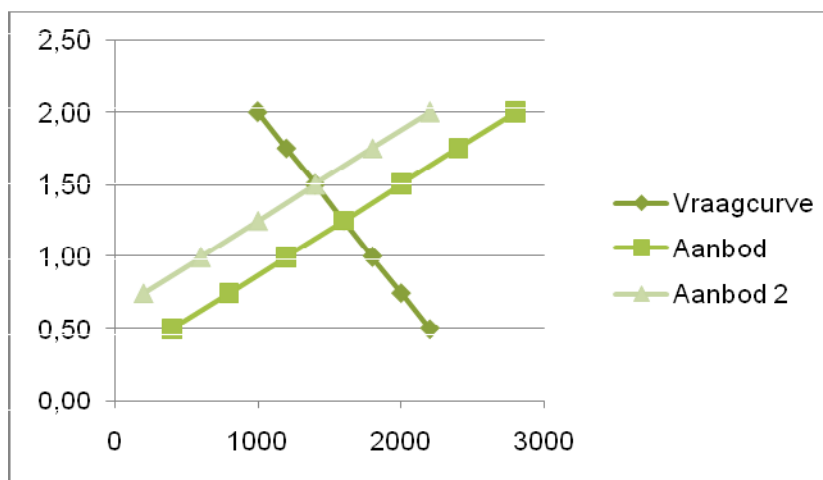
1 Lees deze krantenkop: 'Hevige hagelbuien verwoesten oogsten van Antwerpse tuinbouwers'.

a Teken op de afgedrukte vraag- en aanbodcurve (blz. 18) wat er precies gebeurt.

b Welke invloed heeft dit op de prijs?

c Stel dat er plots door winkeliers een prijs wordt gevraagd die ver onder de marktprijs ligt. Spreken we dan van een aanbodoverschot of een vraagoverschot?

4

Op de grafiek hierboven zie je een nieuwe situatie bij de vraag- en aanbodcurve van de kropsla op de Mechelse veilingen. Wat zouden mogelijke oorzaken van die verschuiving kunnen zijn? Duid aan.

- Het inkomen van de consumenten is drastisch gedaald.
- De prijs van de sla is gedaald.
- Meer en meer mensen volgen een sladiet.
- Er zijn verschillende slatellers die er de brui aan geven.
- De consumenten zijn de kropsla beu en schakelen over op een andere slasoort.

5 Juist of fout? Indien fout: leg uit!

	Juist	Fout
<p>1 Veel consumenten willen barbecueën of een fris slaatje maken bij dit mooie weer. De vraag naar sla zal dus stijgen. Daardoor daalt de prijs.</p> <hr/>		
<p>2 Door de zonnige dagen is de sla klaar om te worden afgesneden. Aangezien elke tuinbouwer zoveel mogelijk verse sla naar de veiling wil brengen, is het aanbod van sla heel hoog. De prijs van de sla zal dus stijgen.</p> <hr/>		
<p>3 De job van slateler wordt aantrekkelijk gemaakt. Startende slatelers krijgen subsidies en ook de aankoop van machines is veel goedkoper geworden. Daardoor zal de vraag naar en de marktprijs van sla stijgen.</p> <hr/>		
<p>4 Er is een nieuwe trend in de horeca. Borden worden niet meer gearneerd met groenten, maar veeleer met fruit. Daardoor zal de vraag naar sla dalen. Ook de prijs zal dalen.</p> <hr/>		
<p>5 De marktprijs voor sla ligt volgens de tuinbouwers veel te laag, zodat ze er niets bij winnen om de sla toch naar de veiling te brengen en ze dus meer aan thuisverkoop proberen te doen. Daardoor zal het aanbod op de Mechelse veilingen dalen. Maar de groothandelaars kopen juist meer sla door die lage prijzen, waardoor de vraag meer dan evenredig stijgt. De marktprijs zal dus stijgen.</p> <hr/>		

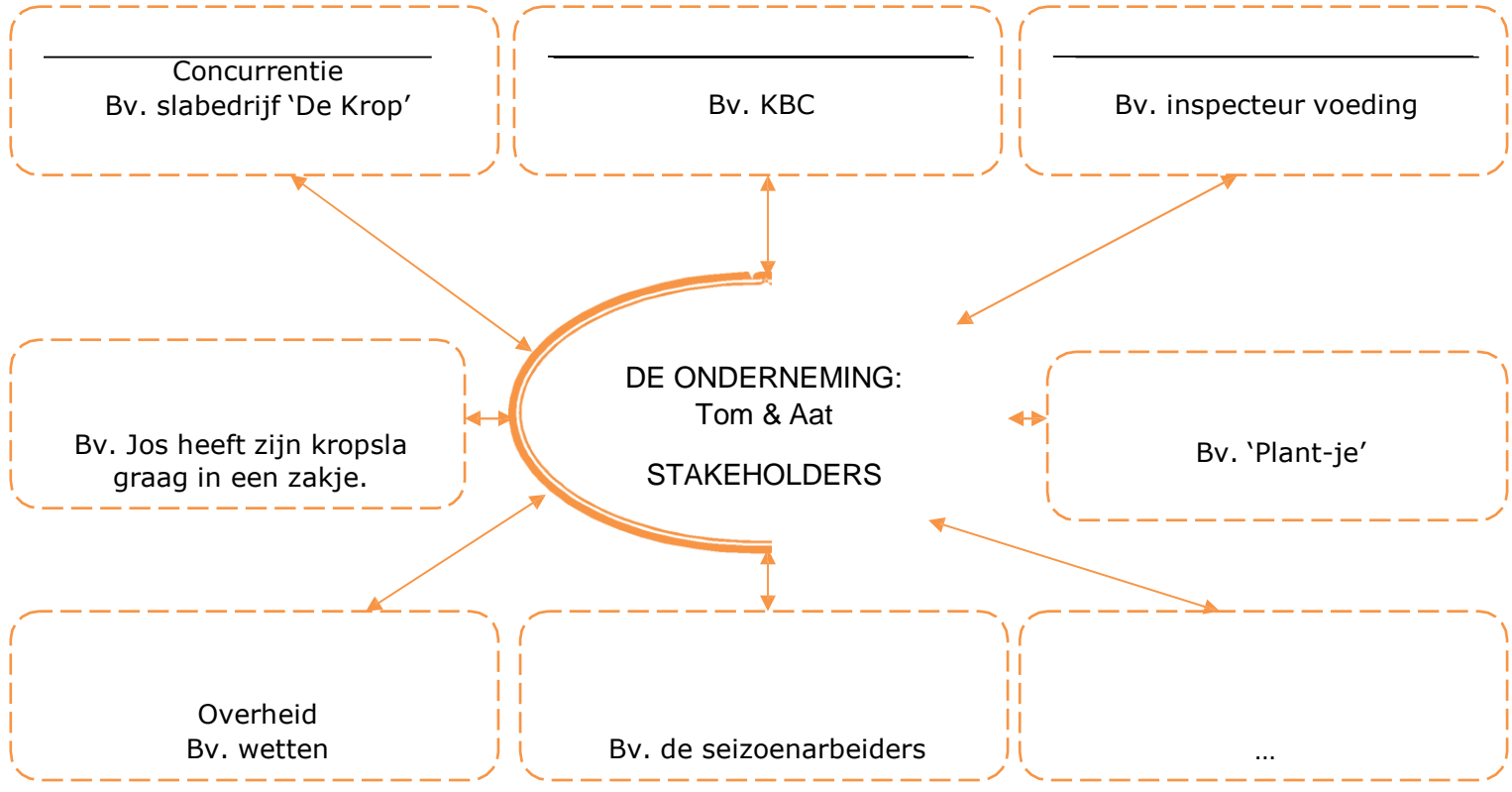
4 AAN WIE IS DE ONDERNEMING VERANTWOORDING VERSCHULDIGD?

Als ondernemers hebben we ook een sociale functie. Wij moeten er namelijk voor zorgen dat bijvoorbeeld onze klanten tevreden zijn van onze sla. Ook werken we nauw samen met onze leveranciers. Als ons bedrijf vlot draait, hebben zij daar ook baat bij, want dan kunnen we meer plantjes aankopen. Tegenwoordig zijn er ook strenge controles op het gebruik van onkruidverdelgers en meststoffen. We proberen zoveel mogelijk biologisch te telen, maar dat is jammer genoeg niet altijd mogelijk. Daardoor rijden we af en toe tegen de kar van de milieuactivisten. Onlangs hebben we een transportband aangekocht, zodat het afsnijden van de sla vlotter kan gebeuren. Dat was een enorme investering voor ons. We hebben daarvoor € 50 000,00 betaald. We zijn een lening aangegaan bij onze bank, KBC. Als we al die mensen in acht nemen, kan ik wel concluderen dat veel mensen er belang bij hebben dan ons bedrijf goed draait. En ik heb de betrokken personen nog niet allemaal opgesomd ...

De groep mensen over wie Tom het heeft, noemen we stakeholders. Dat zijn partijen die direct of indirect belang hebben bij de werking van een onderneming.

1 Vul de schematische voorstelling van de stakeholders van Tom & Aat aan.

THEMA 3

ONDERNEMEN IS RISICO'S NEMEN EN BEHEERSEN

1 WANNEER IS EEN ONDERNEMING SUCCESVOL?

Ik denk dat we onze onderneming, voorlopig toch, als succesvol kunnen beschouwen. We maken winst, wat toch heel belangrijk is. En onze sla heeft geen last van ziektes of slechte weeromstandigheden, waardoor we een mooi product kunnen leveren aan de veiling. Wat is het toch fijn om een slaboer te zijn! ;-)

1 Hoeveel winst hebben Tom & Aat deze maand gemaakt?

Deze maand heb ik voor € 38 000,00 sla aan de veiling verkocht. Maandelijks kost het onderhoud van het veld, bewerken met mest, € 2 500,00. Onze personeelskost voor de zomermaanden was € 8 000,00. Onze machines kunnen we per maand als een kost van € 5 000,00 beschouwen. Als zaakvoerders hebben we deze maand elk € 2 500,00 gekregen.

	Opsomming berekening	Totaal
Totale opbrengsten (TO)		
Totale kosten (TK)		
Resultaat		

- Hoe noemen we dat resultaat in economische termen? _____
- Wat is het tegenovergestelde van die term? _____

2 Vul in.

In de meeste ondernemingen primeert het _____ motief. Dat is het verschil tussen opbrengsten en kosten. Een onderneming ziet haar _____ vergroten, als ze erin slaagt om de _____ te verhogen en/of de kosten te _____ . Naast winst streeft een onderneming ernaar om nog andere _____ te bereiken.

3 Marktonderzoek

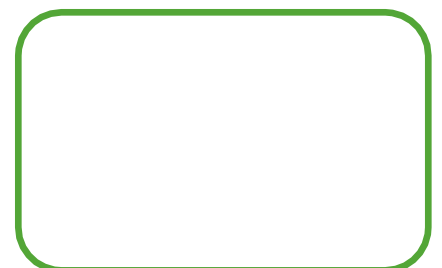
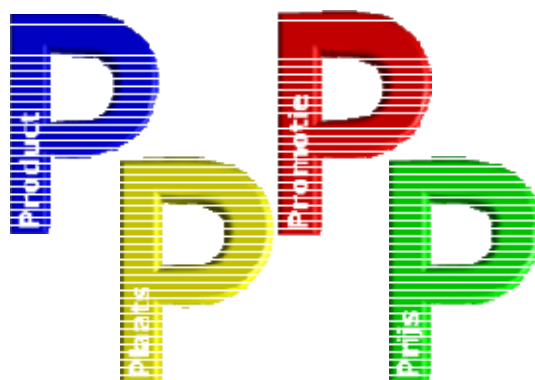
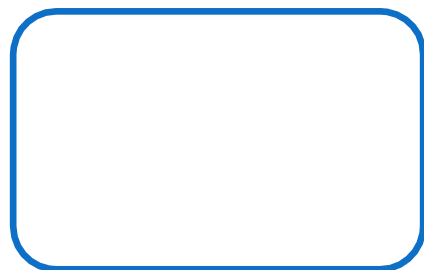
De opbrengsten zijn afhankelijk van de vraag naar het product. De ondernemers moeten zich dus enkele vragen stellen om na te gaan hoe ze hun product kunnen verkopen. Ze doen aan **marketing**. Daarvoor worden vier basiselementen onderzocht: de **marketingmix**.

We hebben nog niet aan marktonderzoek gedaan, maar ik denk dat we het niet zo slecht hebben gedaan op het gebied van marketing. We houden rekening met de volgende zaken.

- Onze sla verkopen we op de veiling.
- We hebben voor de zomer een bord waarop staat: 3 krippen kopen = 2 betalen.
- Voor onze thuisverkoop hangt de prijs af van de winkelwaarde van een krop sla.
- Reclame is voor ons product niet zo belangrijk.
- Onze ouders hebben het bedrijf gestart met alleen het kweken van kropsla.
- Onze prijs op de veiling wordt bepaald door vraag en aanbod.
- Af en toe doen we ook aan thuisverkoop.
- Door de toename van de aankoop van verschillende soorten sla door de consument hebben we besloten om ook ijsbergsla en krulsla te verkopen.

Noteer de voorbeelden van Tom & Aat bij de juiste P van de marketingmix.

2 KUNNEN ONDERNEMINGEN HET RESULTAAT PLANNEN?

Een onderneming starten kun je niet zomaar doen. We hebben ons bedrijf van onze ouders overgenomen, maar er zijn op de veiling enkele collega's die zelf zijn gestart. Op dat moment waren ze verplicht een ondernemingsplan op te stellen. Wat is een ondernemingsplan?

1 Een onderneming starten

a Ga naar de website www.unizo.be. Zoek enkele antwoorden op. (Alle antwoorden zijn op die website te vinden: soms moet je doorklikken.) Waarom moet een bedrijf een ondernemingsplan opstellen?

---

b Wat moet er allemaal in een ondernemingsplan staan?

---

c Het ondernemingsplan bevat dus ook een financieel plan (ook wel ondernemingsbudget genoemd). Wat is een financieel plan?

---

d Welke middelen kan een onderneming aanwenden om investeringen te financieren?

---

2 Break-even

Voor een onderneming is het van belang te weten hoeveel stuks ze minimaal moet verkopen om uit de kosten te geraken. Dat kan ze nagaan aan de hand van een break-evengrafiek. Het aantal stuks dat een onderneming moet verkopen om winst noch verlies te hebben, is de break-evenafzet. We gaan dat even na voor ons bedrijf ...

Zoals je eerder al te weten bent gekomen, hebben we het bedrijf van onze ouders overgenomen. We zouden dat graag uitbreiden en willen nog enkele akkers pachten. De kosten voor de verzekering, pacht, elektriciteit en afschrijving van onze materialen bedragen € 4 000,00. Wekelijks zullen we ongeveer 40 000 kroppen sla verkopen. Een prijs van gemiddeld € 0,75 lijkt ons haalbaar. De benodigde kosten voor het kweken van een kropsla schatten we op € 0,45. Onze arbeid rekenen we aan € 0,10 per krop.

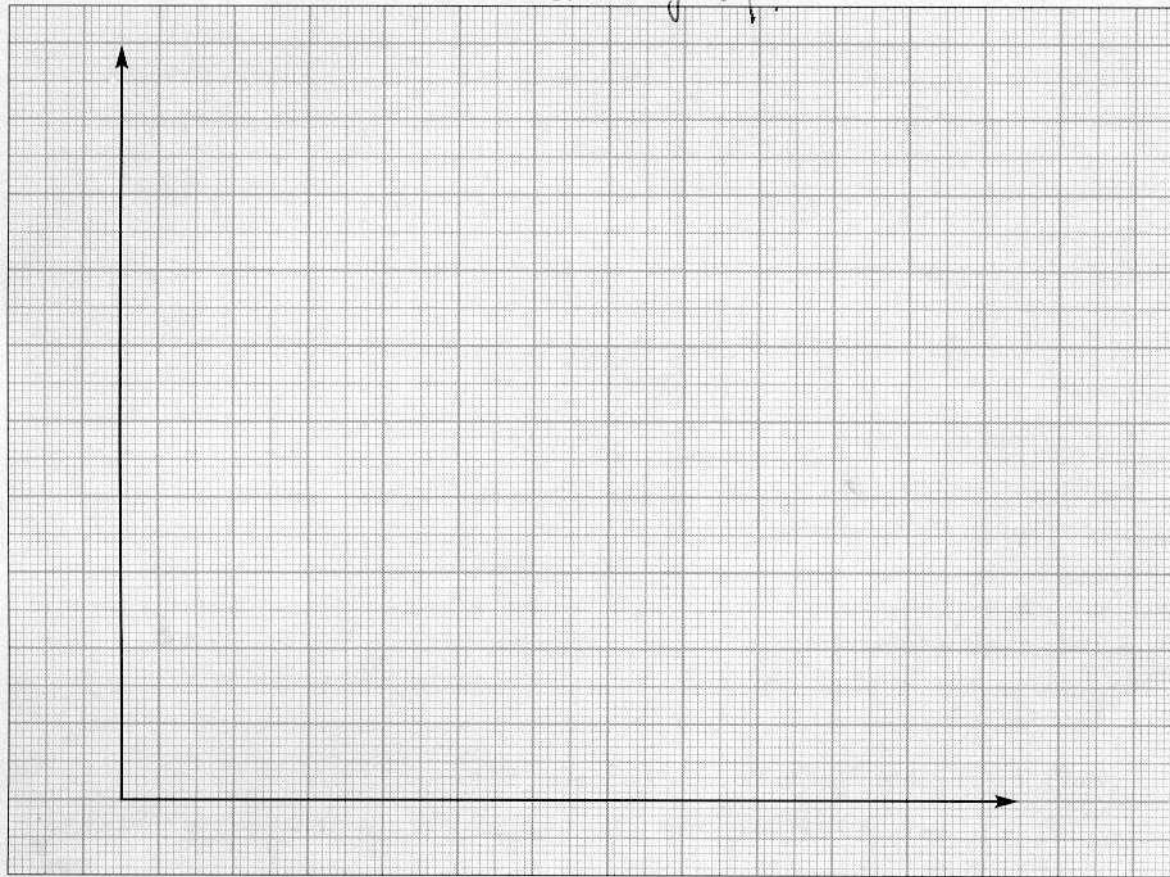
a Welke kosten zijn constant en welke variabel voor het slabedrijf van Tom & Aat?

Constante kosten (TCK)	Variabele kosten (TVK)

b Bepaal de winst bij de verschillende verkochte hoeveelheden.

Afzet	TO	TCK	TVK	TK	Resultaat
0					
5 000					
10 000					
15 000					
20 000					
25 000					
30 000					
35 000					
40 000					

c Stel de totale kosten en de opbrengsten voor in een grafiek. Benoem de assen. Arceer het winstgedeelte in het groen, het verliesgedeelte in het rood. Duid ook de constante kosten aan.

d Hoeveel kroppen sla moeten Tom & Aat wekelijks verkopen om net uit de kosten te komen (geen verlies en geen winst)?

---

e Hoeveel bedraagt de winst, als Tom & Aat hun 40 000 kroppen kunnen verkopen?

---

f Wat is het snijpunt van kosten en opbrengsten?

Dat punt noemen we de break-evenafzet. Daar is de winst nul.

3 Zoek de juiste verklaring voor elk begrip. Verbind met een lijn.

Conjunctuur
Neergaande fase
Opgaande fase
Inflatie
Conjunctuurcycli

Algemene prijsstijging van goederen en diensten
De periode van toenemende economische activiteit
Conjunctuurgolven → de golfbewegingen in de conjunctuur
De economische activiteit van een land
De periode van afnemende economische activiteit

OEFENINGEN

1 We rekenen even verder met de gegevens van het bedrijf van Tom & Aat om de break-evenafzet te berekenen.

a Stel dat Tom & Aat een verkoopprijs per eenheid van € 0,75 niet halen bij de verkoop van de sla. Ze krijgen slechts € 0,65 per krop. Wat is dan het break-evenpunt? Stel een nieuwe tabel op.

Afzet	TO	TCK	TVK	TK	Winst
0					
5 000					
10 000					
15 000					
20 000					
25 000					
30 000					
35 000					
40 000					

b Stel dat ze 42 000 kroppen per week verkopen. Maken ze dan winst of verlies?

---

c Tom & Aat willen het magazijn van boer Charles huren als opslagruimte voor hun materiaal. Daarvoor betalen ze een huurprijs van € 400,00 per maand. Welke soort kost is dat? Waarom?

---

2 De conjunctuur bestaat uit twee fasen. Elke fase heeft zijn gevolgen. Schrap wat niet past in de volgende gedachtesgangen.

- **Opgaande fase** → ondernemers doen goede / slechte zaken → grote / kleine vraag naar goederen en/of diensten → vraag naar arbeidskrachten neemt toe / af → ondernemingen gaan failliet / draaien op volle toeren
- **Neergaande fase** → besparen op kosten / meer uitgaven maken → verkoopprijzen doen stijgen / zo krap mogelijk berekenen

3 Wat zijn de gevolgen voor de economie in die fases? Markeer de gevolgen van de opgaande fase in het rood, de gevolgen van de neergaande fase in het groen.

Faillissement

Inflatie (goederen en diensten worden duurder)

Herstructurering

De werkloosheid neemt toe.

De lonen stijgen.

30 min.

3 WAAR HAALT DE ONDERNEMING HAAR GELD VANDAAN?

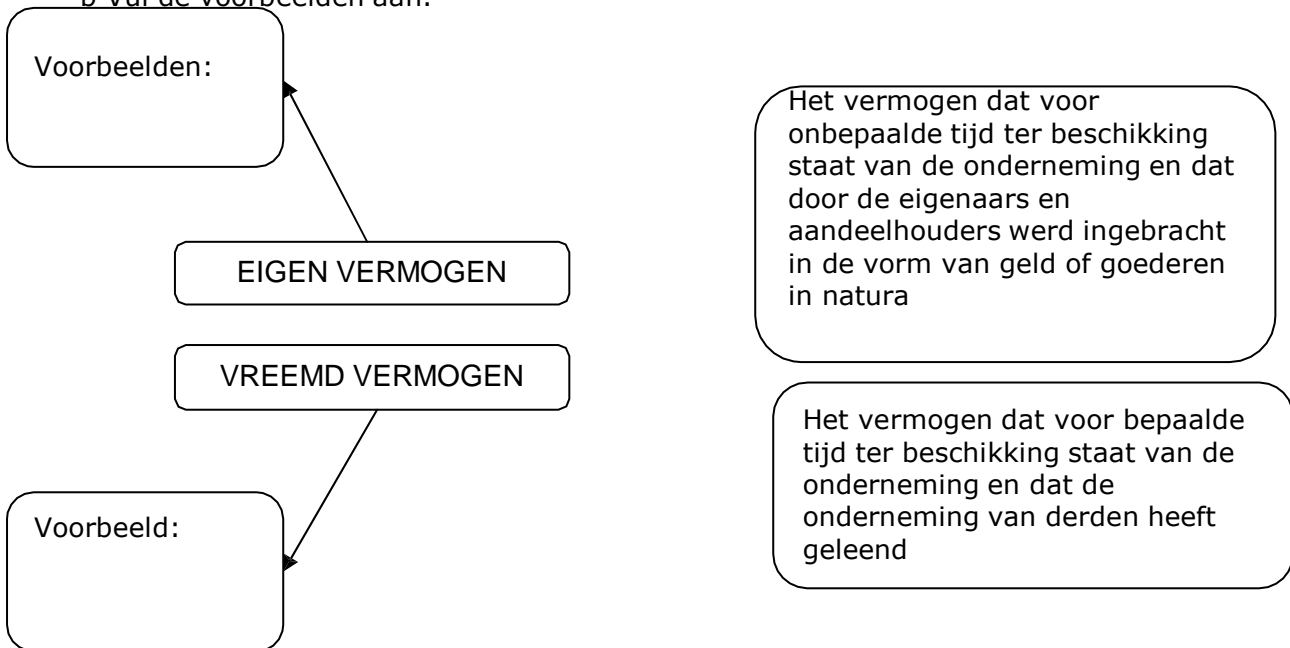
Toen Aat en ik besloten om de zaak van onze ouders over te nemen, zijn we niet over één nacht ijs gegaan. Het bedrijf was aan vernieuwing toe. Op dat moment erfden we van een tante en samen met onze eigen spaarcenten beschikten we over een aardig kapitaal van € 200 000,00. Dat was natuurlijk lang niet voldoende om de renovatie van onze zaak te financieren. Toen we een serre van € 150 000,00 bijbouwden, gingen we een lening van € 100 000,00 aan bij de kredietinstelling BNP Paribas. Er is nog een voorraad van € 11 500,00. We hebben nog voor € 50 000,00 schulden aan leveranciers. Wij hebben een nieuwe vrachtwagen van € 25 000,00 gekocht. Ook moesten er nog enkele machines worden vernieuwd voor een bedrag van € 80 000,00. Aan onze klanten gaven we voor € 52 000,00 uitstel van betaling. Van het geld dat we overhielden, plaatsten we € 30 000,00 op de bankrekening. De rest, € 1 500,00, hielden we aan in kasgeld.

1 Onderstreep in de bovenstaande tekst de financieringsmiddelen van bvba Ter Velden.

2 We kunnen de financieringsmiddelen in twee groepen onderverdelen: eigen vermogen en vreemd vermogen.

a Verbind elke term met de passende definitie.

b Vul de voorbeelden aan.

5 Samenvatting: vul de ontbrekende woorden in de tekst aan.

kapitaal - eigen vermogen - geld - vervaldag - intrest - vreemd vermogen - kredietinstellingen - aandelenuitgifte - mede-eigenaar - dividend - beperkte aansprakelijkheid - schuldeisers - naamloze vennootschap - vermogensbehoefte - bedrag - bvba - gedeeltelijk - financieel plan

Het bedrag dat de eigenaar in de onderneming brengt, is het _____ van de onderneming. Als de onderneming later winst maakt, kan de ondernemer die winst geheel of _____ in de onderneming laten. Kapitaal en de overgedragen winst zijn bronnen van _____.

Derden zullen maar bereid zijn _____ aan de onderneming uit te lenen, als het eigen vermogen voldoende groot is. Leningen moeten immers op de _____ worden terugbetaald. Bovendien moet daarop _____ worden betaald. Welnu, het eigen vermogen vormt een buffer voor de terugbetaling van het _____. Daarom verwachten kredietinstellingen van de ondernemer een degelijk _____. Verstrekkers van vreemd vermogen zijn niet alleen _____, bij wie de onderneming een lening opneemt, maar ook al de andere _____, die de onderneming betalingsuitstel toestaan. Ondernemingen hebben vaak zulke grote _____ dat de inbreng van één enkele eigenaar niet langer volstaat. In dat geval zal de onderneming haar toevlucht nemen tot een _____. Elke aandeelhouder is _____ van de onderneming. Ingeval van winst krijgt de aandeelhouder een _____ uitbetaald. Om het risico voor de aandeelhouders beperkt te houden, opteren ondernemingen vaak voor een vennootschapsvorm met _____. Bij een slechte gang van zaken verliezen de aandeelhouders dan alleen het _____ dat ze in de onderneming hebben ingebracht. Frequent voorkomende vennootschapsvormen met beperkte aansprakelijkheid zijn de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (_____) en de _____ (nv).

4 HOE KUNNEN DE PRESTATIES VAN EEN ONDERNEMING WORDEN OPGEVOLGD?

Ik heb al verteld welke verrichtingen er allemaal bij de overname van de zaak zijn gebeurd. Aan de hand van die gegevens leren we nu een balans opstellen. Maar dat lukt natuurlijk niet zomaar! In de volgende delen van deze cursus vind je enkele belangrijke kaders die je kunnen helpen om de leerstof beter te begrijpen.

Onderdelen van de balans

De middelen die in de onderneming aanwezig zijn, noemen we de werkmiddelen of de **activa**.

- De werkmiddelen die lange tijd in de onderneming blijven, zijn de **vaste activa**.
- De werkmiddelen die in waarde altijd toe- en afnemen en slechts korte tijd in de zaak blijven, zijn de **vlottende activa**.

De bronnen waaruit wordt geput om de middelen te financieren, zijn de financieringsmiddelen of de **passiva**.

- Wat door de ondernemer wordt aangebracht, noemt men het **eigen vermogen**.
- Wat derden hebben ingebracht, dus wat de onderneming aan derden is verschuldigd, is het **vreemd vermogen** (schulden).

1 Vul de **balans** correct aan met de gegevens van "3 WAAR HAALT DE ONDERNEMING HAAR GELD VANDAAN?" en de informatie kader.

Activa		Passiva	
Vaste activa		Eigen vermogen	
Vlottende activa		Schulden	

Totaal		Totaal	
--------	--	--------	--

2 Waarom wordt dat document de balans genoemd?

De balans is een momentopname. Het maakt ons niets wijzer over de toekomst.

Naast de balans hebben we ook nog een resultatenrekening. Daarin worden al onze kosten en opbrengsten geboekt. Voor dit jaar bijvoorbeeld:

- Inkopen handelsgoederen	€ 100 000,00
- Thuisverkoop	€ 2 000,00
- Verkoop aan de veiling	€ 600 000,00
- Diensten en diverse goederen	€ 150 000,00
(bv. personeelskosten, elektriciteit, postzegels, bureaumateriaal ...)	
- Slijtagekosten machines, rollend materieel en gebouwen	€ 100 000,00

De resultatenrekening

- Geeft ons een overzicht van het hele jaar van:
  - opbrengsten,
  - kosten.
- Het resultaat bestaat uit de **kosten** en de **opbrengsten**.
- Onderaan in de resultatenrekening wordt het resultaat van de onderneming berekend:
  - opbrengsten > kosten → **WINST**,
  - kosten > opbrengsten → **VERLIES**.

3 Vul het **resultaat** correct aan met de bovenstaande gegevens.

Bvba Ter Velden: resultaten jaar 1		
	Deelbedragen	Totaalbedragen
Opbrengsten		
Totaal opbrengsten		
Kosten		
Totaal kosten		
Resultaat: WINST of VERLIES		

4 Heeft bvba Ter Velden winst of verlies gemaakt? Geef de berekening.

Als de onderneming winst maakt, kan de ondernemer die winst geheel of gedeeltelijk in de onderneming laten. De winst wordt genoteerd in de balans bij het eigen vermogen onder de naam '**overgedragen winst**'.

De balans en de resultatenrekening zijn een onderdeel van de **jaarrekening**. Ondernemingen zijn wettelijk verplicht die minimaal eenmaal per jaar op te stellen.